अस्मिंस्तु वै विनिर्वृत्ते दुर्लभे परमप्रिये। इह कामानवाप्नोति प्रत्यक्षं नात्र संशयः।
योऽर्थो धर्म्मेण संयुक्तो धर्म्मो यश्चार्थसंयुतः। तद्धित्वाऽमृतसंवादं तस्मादेतौ मतावित्र।
अनर्थस्य न कामोऽस्ति तथाऽर्थो धर्म्मिणः कुतः। तस्मादुद्विजते लोको धर्म्मार्थाद्यो वहिष्कृतः। ६२६
तस्माद्धर्म्मप्रधानेन साध्योऽर्थः संयतात्मना। विश्वस्तेषु हि भूतेषु कल्पते सर्व्वमेव हि।
धर्म्मं समाचरेत् पूर्व्वं ततोऽर्थं धर्म्मसंयुतं। ततः कामश्चरेत् पश्चात् सिद्धार्थः स हि तत्परं।
॥ वैशम्पायन उवाच ॥ विरेमतुस्तु तद्वाक्यमुक्त्वा तावश्विनोसुतौ। भीमसेनस्तदा वाक्यमिदं वक्तुं प्रचक्रमे।
॥ भीमसेन उवाच ॥ नाकामः कामयत्यर्थं नाकामो धर्म्ममिच्छति। नाकामः कामयानोऽस्ति तस्मात् कामो विशिष्यते।
पलाशफलमूलादा वायुभक्षाः सुसंयताः। वेदोपवेदेष्वपरे युक्ताः स्वाध्यायपारगाः। ६२७०
कामेन युक्ता ऋषयस्तपसे च समाहिताः। श्रद्धायज्ञक्रियायाञ्च तथा दानप्रतिग्रहे।
वणिजः कर्षका गोपाः कारवः शिल्पिनस्तथा। देवकर्म्मकृतश्चैव युक्ताः कामेन कर्म्मसु।
समुद्रं वा विशन्त्यन्ये नराः कामेन संवृताः। कामो हि विविधाकारः सर्व्वं कामेन सन्ततं।
नास्ति नासीन्नाभविष्यद्भूतं कामात्मकात् परं। एतत् सारं महाराज धर्म्मार्थावत्र संस्थितौ।
नवनीतं यथा दध्नस्तथा कामोऽर्थधर्म्मतः। श्रेयस्तैलं हि पिण्याकात् घृतं श्रेय उदश्वितः। ६२८५
श्रेयः पुष्पफलं काष्ठात् कामो धर्म्मार्थयोर्व्वरः। पुष्पतो मध्विव रसः काम आभ्यां तथा स्मृतः।
कामो धर्म्मार्थयोर्योनिः कामश्चाथ तदात्मकः।
नाकामतो ब्राह्मणाः स्वन्नमर्थान्नाकामतो ददति ब्राह्मणेभ्यः। नाकामतो विविधा लोकचेष्टा तस्मात् कामः प्राक् त्रिवर्गस्य दृष्टः।
सुचारुवेशाभिरलङ्कृताभिर्म्मदोत्कटाभिः प्रियदर्शनाभिः। रमस्व योषाभिरुपेत्य कामं कामो हि राजन्य परो भवेन्नः।
बुद्धिर्म्ममैषा परिखास्थितस्य मा भूद्विचारस्तव धर्म्मपुत्र। स्यात् संहितं सङ्गिरफल्गुसारं ममेति वाक्यं परमानृशंसं। ६२९०
धर्म्मार्थकामाः समभेव सेव्या यो ह्येकभक्तः स नरो जघन्यः। तयोस्तु दार्ढ्यं प्रवदन्ति मध्यं स उत्तमो यो ऽभिरत स्त्रिवर्गे।
प्राज्ञः सुहृच्चन्दनसारलिप्तो विचित्रमाल्याभरणैरुपेतः। ततो वचः संग्रहविस्तरेण प्रोक्ताऽथ वीरान् विरराम भीमः।
ततो मुहूर्त्तादथ धर्म्मराजो वाक्यानि तेषामनुचिन्त्य सम्यक्। उवाच वाचा वितथं स्मरन् वै लब्धश्रुतां धर्म्मभृतां वरिष्ठः।
॥ युधिष्ठिर उवाच ॥ निःसंशयं निश्चितधर्म्मशास्त्राः सर्व्वे भवन्तो विदितप्रमाणाः। विज्ञातुकामस्य ममेह वाक्यमुक्तं यदैनैष्ठिकं तत् श्रुतं मे।
इदं त्ववश्यं गदतो ममापि वाक्यं निबोधध्वमनन्यभावाः। यो वै न पापे निरतो न पुण्ये नार्थे न धर्म्मे मनुजो न कामे। ६२९५
विमुक्तदोषः समलोष्टकाञ्चनो विमुच्यते दुःखसुखार्थसिद्धेः। भूतानि जातिस्मरणात्मकानि जराविकारैश्च समन्वितानि।